

OBSAH

Předmluva	15
I. Vývoj dětské řeči	17
Úvod	17
Vývoj řeči souvisí s vyzráváním vyšší nervové činnosti 17 — Učení I. P. Pavlova o první a druhé signální soustavě 17	
Fysiologické podmínky vývoje řeči	17
Vývoj druhé signální soustavy za trvalé podpory podnětů soustavy první 17 — Smyslovým základem poznání je první signální soustava 17 — Význam a vývoj sluchového analyzátoru 18 — Spoj mezi sluchovým a pohybovým analyzáto-rem 18 — Vývoj fonematického sluchu u člověka 18 — Význam zrakového analyzátoru pro vznik a vnímání řeči 18 — Vznik systému podmíněných spojů mezi všemi analyzátoři 18 — Vznik dětské řeči podle zákonů podmíněných spojů 18 — Význam a lokalizace nepodmíněných reflexů a podmíněných reflexů 18 — Význam slova pro vývoj vyšší nervové činnosti člověka 19 — Experimentální výzkumy o součinnosti první a druhé signální soustavy 19 — Význam pohybového analyzátoru řeči 20	
Fysiologie vývoje dětské řeči	20
Starší Kussmaulovo rozdělení na období přípravné a vlastní vývoj řeči 21 — První křikem novorozence 21 — Hlas novorozence a jeho vývoj 21 — Broukání a jeho význam pro upevnění spojení mezi analyzátořem hybným a sluchovým 21 — Fone- tika broukání 22 — Iterace jako primitivní jev řečový 22 — Reflexní opakování nebo napodobování 22 — Fysiologická echolalie 23 — Význam zrakového analyzátoru při napodobování 23 — Počátky rozumění slovům — počátky spojení mechanismů obou signálních soustav 23 — Nacvičování podmíněného reflexu mezi zvukem slova a pohybovým výkonem 24 — Stimulující vliv emocí na vybavování a rozumění řeči 24 — První samostatná slova 24 — Zapojení všech analyzátorů do komplexního řečového děje 24 — Význam slabiky při tvorbě slov 24 — Gene- ralisované řečové reakce 25 — Jednoslovní věty 25 — Vývojové patláni a jeho úprava diferenčním útlumem 25 — Rozmanitost v pětvořování slov a vývoj slova 25 — Období otázky: „Co to je?“ Její význam pro fixaci a zpřesňování akusticko-artikulačních spojů 26 — Projev orientačního pátracího reflexu 26 — Tvorba prvních slovních řetězců 26 — Vývoj vyšší integrační schopnosti řečové soustavy 26 — Řečové řetězce — základ lidského myšlení 26 — Význam kineste- tických signálů podmíněných samotnou řečí 26 — Pokusy s integrační schopností dětí (A. J. Fedorov, V. D. Volkovová) 27 — Zvětšování slovní zásoby, zdokona- lování gramatické stavby řeči 27	
Vývoj řeči po stránce jazykové	28
První dětská slova 28 — Rozvoj dětského slovníku 28 — Kvantitativní poměr jednotlivých druhů slov 28 — Vývoj řeči po stránce tvaroslovné a syntak- tické 29 — Hudební faktory dětské řeči (tempo, rytmus, melodie) 29 — Doko- nalé ovládnutí řeči umožňuje přesné myšlení 30	
Dětská řeč a její vztah k typům vyšší nervové činnosti	30
I. Řeč u typu normálně vzrušivého, silného, rychlého (sanguinického) 31 — II. Řeč u typu normálně vzrušivého, silného, pomalého (flegmatického) 31 — III. Řeč u typu silného, nezdrcenlivého se zvýšenou vzrušivostí (cholerického) 31 — Tři varianty (děti temperamentní, popudlivé a výtržnické) 31 — IV. Řeč u slabého typu se sníženou vzrušivostí 32	
Základy péče o dětskou řeč v době jejího vývoje	32
Problém dvojazyčné výchovy 34	
<i>Pisemnictví</i>	35

II. Poruchy vývoje řeči	37
Podmínky neporušeného vývoje řeči 37 — Definice nemluvnosti 38	
Příčiny nemluvnosti:	
a) idiotypické — rodový sklon, všeobecná motorická zaostalost, leváctví, úchylné citové založení, defekty mluvidel, sluchu a intelektu 38	
b) paratypické — těžký porod, zanedbanost, organická onemocnění centrálního nervstva 38	
Chování a řeč dítěte s opožděnou řečí 39 — Postup při vyšetřování: Vyšetření sluchu — duševního vývoje — endokrinní úchylnky — vyšetření otorinolaryngologické — vyšetření řeči — dotazník 40	
Druhy nemluvnosti	42
Přehled	
1. Prosté opoždění řeči	42
Hranice fyziologické a patologické nemluvnosti 43 — Popis řeči 43 — Výchovné pokyny 43	
2. Nemluvnost při defektech mluvidel	43
T. zv. přirostlý jazyk 43 — Makroglossie 43 — Lingvální dyslalie 43 — Rozštěp patra 44 — Submukosní rozštěp patra 44 — Vrozené zkrácení vcla 44 — Adenoidní vegetace 44	
3. Nemluvnost následkem sluchových vad	44
Nepodmíněné sluchové reflexy 44 — Věk vhodný pro sluchové zkoušky 45 — Nedoslýchavost jako příčina kusého vývoje řeči 45 — Rozdíl mezi hluchoněmým dítětem se zbytky sluchu a mezi nedoslýchavým dítětem 45	
4. Nemluvnost při defektech intelektu	45
5. Nemluvnost způsobená zanedbáním péče o řeč	46
Nedostatečná péče v době vývoje řeči 46 — Chorobné stavy rodičů, které je činí neschopnými mluvit 46 — Násilné vyřazení dítěte z lidské společnosti 46	
6. Nemluvnost při poškození řečových zon mozku	47
Rozdíl mezi afasií věku dětského a dospělého 48	
I. Expresivně dysfatické poruchy	48
Nejčastější příčiny 48 — Příznaky a rozpoznání 48 — Diferenciální diagnosa 49 — 1. Afasie při koktavosti 49 — 2. Hysterická afasie 49 — 3. Mutismus 49 — 4. Aphrasia voluntaria 49 — 5. Némota při schizofrenii a infantilní demenci 49	
Prognosa 49 — Cvičná léčba: všeobecné zásady, postup reedukace řeči 50	
II. Receptivně dysfatické poruchy	51
Lurijovo rozdělení: a) porucha slyšení zvuků řeči, b) porucha chápání složitých řečových struktur 51	
Léčba poruchy vzniklé před vývojem řeči a po vývoji řeči (výevik fonemického sluchu), využití jiných analýzátorů	51
Agramatismus, dysgrafie a dyslexie	52
Agramatismus	52
1. Fyziologický agramatismus 52 — 2. Agramatismus jako samostatná porucha vývoje řeči 52 — Příznaky — Liebmannovo rozdělení 53 — 3. Získaný agramatismus jako porucha fatická 53 — Léčba 53	
Vrozená dysgrafie a dyslexie	54
Její lokalisace v mozku 54 — Příznaky 54 — Diagnosa 54 — Léčba 55	
7. Nemluvnost u extrapyramidových chorob	55
A. Extrapyramidové poruchy řeči u dospělých	56
Fyziologie podkorových ganglií 56 — 1. Poruchy dýchacích pohybů 57 — 2. Změny hlasu — makrofonie, mikrofonie, zkrácení fonační doby, změny zvuku hlasu 57-58 — 3. Porucha řeči — změny musikálních faktorů řeči, tachyfemie, palilalie, spastická dysarthrie 58	
B. Extrapyramidové poruchy řeči u dětí	59
Poruchy řeči a hlasu u Littleovy choroby 60 — a) Spastická infantilní hemiplegie 60 — b) Infantilní diplegie 60 — c) Infantilní pseudobulbární paralýza 61 — Paralytická forma 61 — Spastická forma 61 — Poruchy řeči a hlasu u athetosy 62 — Artikulační poruchy následkem athetotických pohybů artikulačního svalstva 62 — Hyperrhinofonie 62 — Poruchy dýchání 63 — Poruchy sluchu 63	

C. Frustní extrapyramidové poruchy řeči u dětí	63
Léčba extrapyramidových poruch řeči 64 — Doba a postup cvičení léčby 64 — Systematická tělesná cvičení 65 — Medikamentosní léčba 65	
8. Nemluvnost při těžké tělesné debilitě	65
Tělesný nález 66 — Stav řeči 66 — Příčiny opožděného vývoje řeči 66	
9. Konstituční opoždění řeči	67
Definice sluchoněmlosti 67 — Liebmannovo rozdělení sluchoněmlosti 67 — Sluchoněmlost není klinická jednotka 67 — Starší údaje o příčinách sluchoně- mlosti: všeobecné, psychické a povahové 68 — Děti pozdě se vyvíjející 68 — Zaostalost motorické sféry 68 — Vlastní pozorování o motorické zaostalosti nemluvných dětí 69 — Precechtělův syndrom při kongenitálním defektu ústrojí otolithického 69 — Statické poruchy u dětí s opožděnou řečí 69 — Souvislost mezi opožděním řeči a kongenitálním defektem ústrojí otolithic- kého 70 — Význam mozečku pro tvorbu hlasu a řeči 71 — Theorie o významu mozečku pro koordinační činnost verboartikulační 71 — Její potvrzení Přece- chtělovými histologickými nálezy patologických změn v mozečku 71 — Marburgův příkaz vztahu gyri semilunares v mozečku k ovládnutí řeči 71 — Soulad theorie o vlivu mozečku na opoždění řeči s učením I. P. Pavlova o druhé signální soustavě 72 — Rodové opoždění vývoje řeči 72 — Diagnosta — Průběh — Léčba konstitučního opoždění řeči 73 — Sluchoněmlost není samostatná nosologická jednotka 73	
10. Akustická agnosie	73
Definice 73 — Příznaky 74 — Loebellovy nálezy u dětí 74 — Arnoldovy nálezy centrálních sluchových poruch u dospělých 74 — Zjištění tří zon slucho- vého pole 75 — Luchsingrovy případy 75 — Popis dvou vlastních pozorova- ní 76 — Příčiny 78 — Hlavní příznaky akustické agnosie u dětí 78 — Návrh pro vyšetřování centrálních sluchových poruch (J. Kiml) 79 — Význam audiometrického vyšetření pro diagnosu akustické agnosie 79 — Léčba 80	
Pisemnictví	80
III. Patlavé dítě	82
Druhy a příčiny patlavosti	83
a) Funkční patlavost 83 — Motorická forma patlavosti 84 — Sensorická forma patlavosti 84 — b) Organická patlavost 84 — 1. Poruchy sluchu 85 — 2. Orga- nické poruchy center řečových 85 — 3. Anatomické úchytky mluvidel 85	
Vyšetřování patlavého dítěte	85
Všeobecné směrnice pro nápravu vad výslovnosti	86
Theoretické poznámky 86	
Zásady cvičné léčby	88
A. Zásada krátkodobého cvičení	88
B. Zásada užívání sluchové kontroly	88
C. Zásada užívání pomocných hlásek	89
D. Zásada minimální akce	90
Fysiologie hlásek	91
Samohlásky	91
Souhlásky: Rozdělení podle způsobu tvoření: závěrové, úžínové, polotřené, úžínové bokové, úžínové kmitavé 92 — Rozdělení podle artikulačních okrásek 93 — Rozdělení na znělé a neznělé 93 — Rozdělení podle trvání na okamžité a trvalé 93	
Patlavost hlásek	94
Patlání samohlásek	94
Patlání souhlásek	94
Statistické údaje 94	
Ražené souhlásky ($p-b, t-d, d, \ell, \tilde{n}, k-g$)	95
Cvičná léčba hlásky k	97
Třené souhlásky ($f-v, ch$)	98
Šíšlavost	99
— Tvoření sykavek 99	
Druhy šíšlavosti	100
Mezizubní šíšláni 100 — Přízubní šíšláni 101 — Postranní šíšláni 101 —	

Hvizdové šišláni 102 — Patrové šišláni 102 — Retozubní šišláni 102 — Retné šišláni 102 — Neznělé šišláni 103 — Nosní šišláni 103 — Hrtanové šišláni 104 — Věk, v němž vzniká šislavost 105	
Příčiny šislavosti	105
Anomalie chrupu a skusu 105 — Význam polohy jazyka 105 — Nepozornost — napodobování 105 — Nitroušní nedoslýchavost 106	
Cvičná léčba šislavosti	106
Postup při nácviku jednotlivých sykavek: č, š, ž, c, s, z 108—110 — Postup u různých druhů šislavosti 110 — Doba vhodná pro cvičnou léčbu 111 — Trvání cvičné léčby 112	
Kmitavé hlásky	112
Hlásky <i>r</i>	112
Fysiologie hlásky <i>r</i> 112 — Poruchy výslovnosti hlásky <i>r</i> (rhotacismus) 113 — Retné <i>r</i> 113 — Bilabiální <i>r</i> 113 — Labiodentální <i>r</i> 113 — Mezizubní <i>r</i> 113 — Tvářové <i>r</i> 113 — Předojazyčné <i>r</i> (patrové) 113 — Velární <i>r</i> 114 — Nosní <i>r</i> 114 — Čípkové <i>r</i> (ráčkování) 114 — Hltanové <i>r</i> 114 — Hrtanové <i>r</i> 114 — Dvouzvukové <i>r</i> 115	
Náprava vadné hlásky <i>r</i>	115
Postup 1. <i>td</i> 115 — 2. Prodlužované <i>d</i> 116 — 3. Pomocná hláska <i>ř</i> 116 — Doba a trvání cvičné léčby 116	
Hlásky <i>ř</i>	116
Historie 117 — Fysiologie 117 — Poruchy výslovnosti <i>ř</i> 118 — Nejčastější porucha 118 — Druhy vadné výslovnosti 118 — Nahrazování <i>ř</i> sykavkami atd. 118 — Velární <i>ř</i> 118 — Labiodentální <i>ř</i> 118 — Bilabiální <i>ř</i> 118 — Postranní <i>ř</i> 118 — Nasální <i>ř</i> 119	
Cvičná léčba	119
1. Pomocná hláska <i>r</i> 119 — 2. Vybavování z prodlužovaného <i>d</i> 119 — Doba a trvání cvičné léčby 120	
Hlásky <i>l</i>	121
Fysiologie 121 — Poruchy výslovnosti — nahrazování jinými hláskami 121 — Cvičná léčba 122	
Patlavost slabiková a slovní	122
<i>Fisemnictví</i>	123
IV. Huhňavé dítě	125
Rozdělení a definice druhů huhňavosti 125 — Fysiologie patrohltanového závěru 125	
A. Zavřená huhňavost	126
Akustické příznaky 126 — Příčiny 126 — Organická zavřená huhňavost: přední 126 — zadní 127 — Funkční zavřená huhňavost 127 — rhinophonia clausa habitualis 127 — Léčba organické zavřené huhňavosti 127 — funkční zavřené huhňavosti 127 — Trvání léčby 128	
B. Otevřená huhňavost	128
Akustické příznaky 128 — Huhňavost a nasalita 129 — Funkční zkoušky: <i>a—i</i> zkouška Gutzmannova 129 — zkouška fonendoskopem 129 — Czermakova zkouška 129 — zkouška Maréyovým bubínkem a manometrem 130	
Příčiny 130	
Organická otevřená huhňavost 130	
a) Vrozená: rozštěp patra 130 — submukosní rozštěp patra 130 — vrozené zkrácení měkkého patra 130	
b) Získaná: komunikace mezi dutinou ústní a nosní způsobená úrazem 130 — chorobným rozpadem tkáně 130 — Význam lokalisace perforace patra 130 — Perforace do čelistní dutiny 130 — Jizvy po tonsilektomii 130 — Obrny měkkého patra: periferní (po záškrtu, poškozením n. vagi) 130 — centrální (disociovaná paresa vela) 131	
Funkční otevřená huhňavost: nedotahování vela při laxní fonaci 131 — hysterická obrna vela 131 — habituální obrna vela 131	
Příznaky 131 — Prognosa 131	
Léčba organické otevřené huhňavosti 132 — Léčba perforací — chirurgická 132 — prothetická 132 — Léčba obrny měkkého patra 132 — Léčba trvalých poruch závěru patrohltanového 132 — Velofaryngografie 133	
G. Smlíšená huhňavost	133

Rozdělení 133 — Vyšetření a určení forem smíšené hluhávosti 133 — Léčba 134 — Risiko adenotomie při smíšené hluhávosti 134 — Indikace a provádění nosních operací při smíšené hluhávosti 135	
Porucha řeči u rozštěpu patra	136
Definice poruchy řeči a hlasu u rozštěpu patra 136 — Embryonální vývoj patra 136 — Vznik různých forem rozštěpu patra 136 — Potíže postiženého dítěte 136 — Za- řízení včasného odborného lékařského ošetřování 136	
Vývoj řeči u rozštěpu patra	137
Změněné podmínky anatomické, fyziologické a fyzikální 137 — Vývoj řeči u roz- štěpu patra pravidelně opožděn 137 — Opoždění řeči z jiných příčin 137 — Dvě období ve vývoji řeči dítěte s rozštěpem patra 137	
Příznaky poruchy řeči	137
1. Otevřená hluhávost 137 — 2. Porucha artikulace (palatolalie) u samohlásek 138 — u souhlásek (ražené, třené, sykavky, <i>ch</i> , kmitavé) 138 — Posunování artiku- lačního místa pod chybějící patrohltnový závěr 139 — 3. Poruchy mimiky 139 — Změna hlasu (palatofonie) 140 — Popis vzniku poruchy hlasu 140 — Změna zvuku samohlásek 140	
Léčba poruchy řeči při rozštěpu patra.	140
Prothetické léčení	140
Historie 140 — Obturátor Suersen-Warnekröus 141 — Meat-obturátor 141 — Ob- turátor Dombradyho 141 — Nevýhody obturátorů 141	
Chirurgická léčba rozštěpu patra	141
Vědomé vytváření fyziologických podmínek ke vzniku řeči 141 — Langenbeckova operace. Její modifikace 141 — Autoplastiky 142 — Fyziologické operování metho- dou V. Veau 142 — Sekundární operace k zdokonalení patrohltnového závěru: Retrotransposice processus pterygoidei podle Přechtěla 142 — Sekundární velo- faryngografie. Stanovení její indikace 142 — Chronaxie svalstva sfinkteru patro- hltnového a její význam pro prognosu funkčních výsledků 142 — Volba operační metody 143 — Rozštěpový index 143 — Výsledek operace 143 — Věk vhodný k operaci 143	
Foniatrická léčba	144
Podmínky a účel foniatrické léčby 144 — Masáže měkkého patra 144	
Fonetická cvičení	144
Úprava palatolalie: Vyřazení hrtanu z účasti na artikulaci 144 — Vědomé cvičení ochablého artikulačního svalstva 145	
Úprava palatofonie: Odstranění hrtanové hyperfunkce 145 — Odstranění hyper- rhinofonie 146 — Odstranění hlavové resonance 146 — Délka cvičné léčby 146	
Porucha řeči u submukosního rozštěpu patra	146
Závislost poruchy řeči na velikosti patrohltnové nedomykavosti 146 — Vyšetřo- vání 147 — Léčba: při palatolalii — chirurgická 147 — při malém zkrácení vcla — cvičná léčba 147 — Kontraindikace adenotomie 147	
<i>Pisemnictví</i>	147
V. Hluhoněmá a nedoslýchavé dítě	149
Popis sluchového okruhu 149 — Vnímání řeči spoluprací první a druhé signální soustavy 149 — Hluhoněmá — následek vrozené hluchoty, těžké nedoslýchá- vosti nebo ohluchnutí v době neukončeného vývoje řeči 149	
Statistické údaje	150
Počet hluhoněmých v jednotlivých státech 150 — Počet hluhoněmých v ČR 150 — Převládání hluhoněmosti u mužského pohlaví 150 — Země- pisné rozdělení hluhoněmých 151 — Poměr vrozené a získané hluhoně- mosti 151	
Etiologické rozdělení hluhoněmosti	151
Starší rozdělení podle V. Hammerschlaga 151 — Rozdělení podle Steurera 151 — Rozdělení podle Siebenmanna 152	
A. Zděděná hluhoněmá	152
1. Sporadická hluhoněmá	152
Pathologicko-anatomický podklad (typ Scheibeho) 152 — Sluch nebývá úplně zničen 153 — Symetrické zbytky sluchu 153 — Jiné chorobné změny 153	

2. Dědičná nitroušní nedoslýchavost až hluchota	154
Pathologicko-anatomické změny (typ Mondiniho) 154 — Porucha sluchu 154 — Zvýšená únavnost sluchu 154 — Vyšetřování rodinných příslušníků 154	
B. Získaná hluchoněmost	156
1. V době fetální (kongenitální)	156
Onemocnění matky (příjice, zarděnky, chřipka; delší užívání některých léků) 156 — Onemocnění plodu: meningoencefalitidy, erythroblastosa, endemický kretinismus 156 — Kongenitální syfilis jako příčina vrozené hluchoněmosti 156 — Histologické vyšetření sluchového ústrojí 156 — Pozdní vrozená syfilis (Hutchinsonova trias) 156 — Údaje o procentech hluchoty na podkladě vrozené příjice 156 — Endemický kretinismus jako příčina vrozené hluchoněmosti 157 — Změny sluchového ústrojí 157 — Tělesné a duševní změny 157 — Stupeň poškození sluchu u kreténů 157	
2. Hluchoněmost vzniklá poškozením sluchového ústrojí při porodu (perinatální)	157
Vossový nálezy ve vnitřním a středním uchu 157	
3. Hluchoněmost získaná v raném dětství	158
a) Hluchoněmost meningeálního původu 158 — Příznačná je úplná hluchota a poruchy rovnováhy 158	
b) Hluchoněmost tympanálního původu 158 — Změny při spále v středouší a ve vnitřním uchu 158 — Změny při spalničkách a záškrtu 158 — Procentuální údaje 159	
c) Hluchoněmost vzniklá toxickými vlivy v labyrintu a nervu sluchovém při infekčních nemocech — streptomycin 159 — úrazy lebky 160	
Vlastní statistika o etiologii hluchoněmosti 160	
Řeč hluchoněmých	161
Změny zvuku řeči po ohluchnutí 161 — Změny zvuku řeči u dětí hluchých od raného dětství 161 — Rozdíly mezi slyšícím a hluchým dítětem patrné v období broukání a napodobování 162 — Zvuková hodnota řeči hluchoněmých, závislá na jakosti a velikosti sluchových zbytků 162	
a) Hlas hluchoněmých 162 — Zvuk hlasu 162 — Hlasové poruchy v období mutace 162 — Hlasová zkouška jako průkaz sluchových zbytků 162	
b) Dýchání při řeči hluchoněmých 162 — Nejnápadnější příznak — při začátku řeči chybí fyziologický asynchronismus křivky hrudní a břišní 162 — Pohyby obou polovin bránice jsou nekoordinované 163 — Změny dýchacích pohybů jsou větší u vrozené hluchoty 163	
c) Artikulace je vždy porušena 163 — Úchylné akustické složení samohlásek 163 Poruchy hlásek fňhých, sykavok a hlásek kmitavých 163 — Artikulační pohyby jsou přehnané 163 — Artikulační doba hlásek prodloužena 163	
d) Akcenty řeči hluchoněmých nápadně změněny (dynamický akcent, melodie a tempo řeči) 163	
Sluch hluchoněmých	164
Vyšetřování sluchu	164
Orientační vyšetření pomocí t. zv. zvukových reflexů během prvního roku 164 — Podrobná kvantitativní a kvalitativní sluchová zkouška: lidskou řečí (sluch diferencovaný a nediferencovaný) 164 — ladičkami 165 — audiometrem 165	
Vyšetření vestibulárního aparátu 165	
Výsledky sluchových zkoušek hluchoněmých	165
Historie 165 — Bezoldovo systematické vyšetřování sluchu ladičkami 165 — Rozdělení sluchu hluchoněmých na 6 skupin 166 — Bezoldova sexta 166 — Důležitost kvantity slyšení 166 — Vyšetřování Urbantschitschovo 166 — Langenbeckův „zákon symetrie sluchových zbytků“ 166	
Sluch pro rozumění řeči	167
Kritika významu Bezoldovy sexty 167 — Langenbeck a Eschweiler zjistili při dobrém rozumění řeči zachování slyšení pro c^3 — c^5 167	
Audiometrické nálezy u různých forem hluchoněmosti	167

A. U dědičné hluchonělosti: symetrické zbytky byly skoro pravidlem, převládá ženské pohlaví 168	
B. Vrozená hluchonělost s nejasnou etiologií 168	
C. Získaná hluchonělost 168	
Reedukace sluchu	169
Historie 169 — Definice 169 — Úkol reedukace sluchu: zdokonalovat rozumění řeči zapojením rozsáhlých částí mozkové kůry ke spolupráci s korovým koncem sluchového analyzátoru 170 — Postup při reedukaci sluchu 170 — Výcvik lidským hlasem 170 — Pravidla při výcviku sluchu 171 — Současná výchova v odzírání se rtů 172 — Zdroje zvuku při reedukaci 172 — Metoda Bárcziho 172 — Výcvik hmatu pro vnímání vibrací vznikajících při řeči 172 — Reedukace sluchu elektroakustickými přístroji 173 — Kolektivní reedukace sluchu 173 — Spolupráce receptoru sluchového a zrakového k jednotnému vnímání řeči 173	
Výchova hluchoněmého dítěte.	173
Doba předškolní	173
Včasný výcvik hluchoněmého dítěte ve vnímání řeči zvukem a hmatem 173 — Mateřské školy naučí základům artikulované řeči 174 — Zvýšení péče v rodinném prostředí před vstupem do mateřské školy 174 — Postup při výchově úplně hluchých dětí 174 — Využívání zraku a hmatu 174 — Postup při výchově dětí se zbytky sluchu 174 — Začátek výchovy po 3. roce 174 — Vychází se ze slova jako globálního útvaru 174 — Důležitost rozšiřování slovníku dítěte 174 — Vyučování globálnímu čtení po 5. roce 175	
Výchova v ústavech	175
Posunková řeč — přirozený vyjadřovací a dorozumívací prostředek hluchoněmých 175 — Význam posunku a mimiky ve vývoji řeči 175 — Přirozená posunková řeč — mezinárodní 176 — Konvenční posunková řeč 176 — Posunková řeč jako výchovná metoda 176 — Posunek je přirozeným doplňkem článkované řeči 176	
Orální metoda	176
Historický vývoj 176 — S výchovou článkované řeči se začíná po 3. roce 177 — Postup při výuce řeči hluchoněmého dítěte — vedoucí úloha zrakového analyzátoru 177 — Nevyužití sluchové zbytky se utlumují 177 — Výuka řeči napodobuje vývoj řeči slyšícího dítěte 177 — Pokroky ve výchově hluchoněmých (Malisch-Decroly) 178 — Učitel má obtížný úkol 178	
Vývoj našeho školství pro hluchoněmé — Popis současného stavu vyučovacích metod řeči v ústavech pro hluchoněmé u nás (Dr Fr. Šrom) 178	
Výchova pouštní	180
Péče o ohluchlé dítě	180
Dítě ohluchlé před vývojem řeči 180 — Dítě ohluchlé v době neukončeného vývoje řeči 180 — Dítě ohluchlé v době předškolní řeči již vyvinutou 181 — Dítě ohluchlé ve školním věku 181	
Lékařská péče o hluchoněmé	181
A. Prevence získané hluchonělosti 181 — Prevence zděděné hluchonělosti 181	
B. Léčba defektů sluchu medikamentosní, operativní a fysikální 182 — Péče o hlas chovanců v ústavech 183 — Zvýšená péče v době mutační 183 — Ošetřování mutačních poruch 183	
Výchova náhradních smyslů pro vnímání řeči pomocí fysikálních přístrojů 184	
Výchova zrakem čtením zvukových křivek, filmů a pod. 184 — Výchova hmatu odhmatáváním hlasových vibrací přenášených mechanicky a elektricky 184	
Nedoslyšavé dítě	186
Definice 186 — Příznaky převodní poruchy sluchu 186 — Příznaky percepční poruchy sluchu 186 — Obtíže při rozpoznávání těžké nedoslyšavosti v raném dětství 188 — Celkové chování malého nedoslyšavého dítěte 188 — Zastavení vývoje řeči v době, kdy dítě začne běhat 188 — Určování formy a stupně nedoslyšavosti 188 — Pozorování dítěte v domácím prostředí 188	

— Vývoj řeči nedoslýchavého dítěte 189 — Porucha vnímání řeči závisí na stupni nedoslýchavosti a na skladbě sluchového pole 189 — Rozdíl při vnímání hlásek sluchem a zrakem 189 — Agramatismus nedoslýchavých 189 — Význam zrakového vnímání „slyšení zrakem“ 189 — Ohrožení vývoje řeči při ohluchnutí mezi 4.—6. rokem 190 — Po vzniku nedoslýchavosti ve školním věku vznikají poruchy výslovnosti 190	
Řeč nedoslýchavých	190
Změny při převodní nedoslýchavosti 190 — Změny při percepční nedoslýchavosti 190 — Artikulace poškozených hlásek 191 — Zvuková změna řeči změnou barvy hlasu a řečových akcentů 191 — Změna skladby řeči 191	
Péče o nedoslýchavé dítě	192
A. Prevence nedoslýchavosti 192 — Včasná léčba 192 — Vyhledávání sluchových vad u dětí v předškolním věku 192 — Opatrnost při zařazování nedoslýchavých do zaměstnání 193 — Osvětová činnost 193	
B. Léčba nedoslýchavosti 193 — Převodní 193 — Percepční 193 — Rehabilitace sluchu elektronkovými sluchadly 193	
C. Výchovná péče o nedoslýchavé dítě 193 — Historie školství pro nedoslýchavé 193 — Organisační řád školy pro nedoslýchavé 194	
Odzírání se rtů 194 — Methodika výcviku — globalisace při odzírání 194 — Účelem je splnění nedokonalých sluchových vjemů s vlastními motoricko-kinestetickými pocity 194	
Pokroky ve výchově a péči o hluchoněmé a nedoslýchavé děti u nás	195
<i>Pisemnictví</i>	196
VI. Koktavé dítě	198
Koktavost — trýznivá neurosa 198 — Pisemné záznamy o koktavosti 198 — Rozšíření koktavosti 198 — Věk, v němž koktavost začíná 198 — Dispozice podle pohlaví 199	
Vývojová období koktavosti	199
Fysiologická iterace v době vývoje řeči 199 — Pravidelný průběh začátečních období koktavosti 200 — Vývojová období koktavosti podle Gutzmanna 200 — Vývojová období koktavosti podle Fröschelse 200 — Časové poměry pohybových poruch při koktavosti 200 — Vysvětlení vývojových fází koktavosti pathofysiologickými pochody v mozku 201	
Příznaky koktavosti	202
A. Zevní nebo tělesné příznaky koktavosti	202
Klony a tony 202 — Popis záchvatu koktavosti 202 — Koordinační poruchy řečového aktu 202	
1. Poruchy dýchacích pohybů 302	
2. Poruchy fonačních pohybů 203	
3. Poruchy artikulačních pohybů 205	
4. Souhyby při řeči koktavých ve svalstvu obličeje, šíje, trupu a končetin 205	
Složitě součiny při řeči koktavých: Primární a sekundární souhyby 206 — Vědomé součiny jako účelné reakce k překonání odporu v řeči 206 — Embolofrazie 206 — Motorický neklid u koktavých dětí 260 — Okolnosti, které působí zhoršování koktavosti 207 — Zlepšení koktání při neobvyklých způsobech řeči 207 — Zlepšení koktání při zpěvu 207 — Zlepšení koktání při změně rytmu řeči 207 — Koktání při čtení 207 — Zlepšení koktání při šepotu a prohloubení hlasu 208	
B. Vnitřní nebo duševní příznaky koktavosti	208
Strach před řečí (logofobie) a jeho následky 208 — Jak dochází k logofobii 208 — Ghorobné pozorování vlastní artikulace 209 — Vznik záchvatu koktavosti 210 — Psychické změny u koktavých 210	
Příčiny koktavosti	210
A. Vnitřní příčiny	210
Dědičnost 210 — Statistický průkaz 211 — Průkaz výzkumem jednovaječných dvojčat a identických dvojčat 211 — Koktavost u sourozenců 212 — Leváctví a jeho vztah ke koktavosti 212 — Konstituční zvláštnosti koktavých 213	

B. Zevní příčiny	213
Infekční nemoci 214 — Ztížené nosní dýchání 214 — Poruchy výměny látkové 214 — Vliv životních období 214 — Klimatické vlivy 214 — Zevní prostředí rodinné 215 — Vlivy školy 215 — Duševní vzrušení 215 — Psychická ná- kaza 215	
Theorie o koktavosti	215
Trömmnerův přehled teorií 216 — Theorie Kussmaul-Gutzmannova 216 — Theorie Hoepfner-Fröschelsova 216 — Snaha o vysvětlení pathofysiologického podkladu koktavosti 216 — Zjištění somatických korelátů neurotické kon- stituce koktavých 216 — dystonie vegetativního systému nervového 217 — Vysvětlení vzniku hypertonií a hyperkinesí při zakoktání 217 — Význam mimokorové šedi a mozečku pro řeč 217 — Basální ganglia mají důležitý vztah k projevům emočním a afektivním 218 — Dynamické úchytky ve strio- pallidu, vyprovokované afekty působí příznaky koktavosti 218 — Soulad vlastní teorie o koktavosti s Pavlovovým učením o neurosách 219 — O vlivu afektů a emocí na řeč 219 — Pathologická afektivní reaktivita koktavých 220 — Orthosympatikotonie jako příčina hyperafektivity koktavých a pří- čina zkrácení fonační doby 220 — Registrace cenných oscilací v záchvatu koktavosti prokazuje orthosympatickou reakci 220 — Pupilometrie jako pří- kaz vegetativních reakcí při koktavosti 221	
Diagnosa	221
Klasické a skryté příznaky koktavosti 221 — Abnormální dýchací pohyby chřípí 222 — Pneumografie 222 — Sfygnopneumografický záznam ortho- sympatické reakce na pulsovou křivku 222	
Diferenciální diagnosa	223
Patlavost a koktavost 223 — Brebtavost 223 — Poruchy řeči při onemo- cnění mimokorové šedi 223 — Koktání při hysterii 223 — Koktání při trau- matické neurose 213 — Koktání při afasii 223 — Aftthongie 224	
Léčba koktavosti	224
Všeobecné zásady lékařské	224
Gvičná léčba koktavosti	225
Úkoly cvičné léčby a všeobecné zásady jejího provádění 225 — Popis různých metod cvičné léčby: metoda Gutzmannova 226 — metoda Liebmanna 226 — metoda Fröschelsova 226 — metoda L. Steina — Peachera, Meiss- nera 227 — metoda Tjapuginova 227	
Vlastní metoda léčby koktavosti	227
A. Psychotherapie	227
B. Cvičná léčba	229
1. dýchací cvičení 229	
2. uvolňovací cviky 230	
3. asociační cviky 232	
a) cvičení slovní pohotovosti 232 — cvičení slovních komplexů 232 — cvičení slovních řad 233	
b) cvičení rychlého vybavování vět 233	
4. cvičení čtení 234	
5. řečnická cvičení a výcvik v hovorové řeči 234—235	
C. Medikamentosní léčba	235
Sedativní léčba 236 — Úprava dystonie vegetativního systému nervového 236	
Spánková léčba	237
Metoda prodlužovaného spánku 238 — Výhody individuální léčby koktavosti 238 — Zvláštní školy pro koktavé 238 — Trvání léčby 238 — Výsledky léčby 239 — Příčiny neúspěchu léčby 240 — Recidivy koktavosti 240	
Prevence koktavosti	241
V době vývoje řeči 241 — V době tvorby samostatných vět 241 — Nebezpečí přeskolování levorukého dítěte 241 — V době prvních školních let 242 — Škodlivost rychlostních testů 242 — Školní prospěch koktavých žáků 242 — Vnitřní koktání 243 — Zacházení s dítětem ve škole po skončení léčby 243 — Preventivní význam znalostí učitelů a rodičů o podstatě a léčbě koktavosti 243	
Písemnictví	243

VII. Brebtavé dítě	246
Příznaky brebtavosti	246
Změny na řeči: interverbální akcelerace 246 — Polykání a opakování slabik 246 — Zkomolování hlásek a shluků hlásek (pararthrie) 246 — Překotnost pohybů a změny celkového chování 246	
Etiologie brebtavosti	247
Vztah brebtavosti a koktavosti	248
Elektroencefalografické nálezy u brebtavosti a koktavosti	248
Diagnosa	248
Léčba	249
Prognosa	250
Pisemnictví	250
VIII. Poruchy řeči slabomyslného dítěte	251
Různé formy poruchy řeči 251 — Poruchy řeči nesouvisí s etiologií slabomyslnosti 251 — Rozčlenění psychických příznaků slabomyslnosti a jejich význam pro posouzení způsobilosti k výchově 251 — Rozdělení oligofrenií na torpidní a versatilní 251 — Vývoj řeči při idiocii, imbecilitě a debilítě 252 — Opoždění vývoje řeči u slabomyslných 252 — Počet poruch řeči u slabomyslných 252	
Popis poruch řeči při oligofrenii:	253
A. Idiotická němota a její formy.	253
B. Opožděná řeč slabomyslných	254
Prodloužená doba vývojové patlavosti 254 — Patlavost slabomyslných a potíže při její nápravě 255 — Patlavost slabiková a slovní 255 — Funkční otevřená huhňavost 255 — Hlas imbecilů 255 — Poruchy větné skladby 255	
C. Některé zvláštnosti řeči slabomyslných	255
Echolalie 255 — Poruchy akcentů řeči 255	
D. Koktavost slabomyslných	256
E. Brebtavost slabomyslných	256
Diagnosa	256
Idiotická němota 256 — Imbecilita při extrapyramidových laesích 256 — Imbecilita a epilepsie 256 — Obtíže při rozlišování nemluvnosti při oligofrenii od nemluvnosti při hluchotě 257	
Léčba	257
Cvičná léčba 257 — Medikamentosní léčba 257 — Význam nápravné pedagogiky 257	
Prognosa	258
Pisemnictví	258
Věcný rejstřík	259